

AKTUÁLNY STAV A PROBLÉMY V OBLASTI VZDELÁVANIA DÔSTOJNÍKOV OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Monika SAGANOVÁ

CURRENT STATUS AND PROBLEMS IN THE FIELD OF OFFICER EDUCATION OF THE ARMED FORCES OF THE SLOVAK REPUBLIC

Abstract:

The contribution is devoted to the education of officers, from the first professional education to the education necessary for the highest military ranks. We point out the problems in the field of education and development of officers, as well as the insufficient development of the professional professionalism of the officers of the Armed Forces of the Slovak Republic.

Keywords: *education, officers, professional professionalism, course,*

ÚVOD

Dôležitou súčasťou profesionálnej prípravy a kariérneho rozvoja vojenského personálu je celoživotné vzdelávanie, ktoré primárne zabezpečuje Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika (ďalej len „AOS“) a Centrum vzdelávania (ďalej len „CV“) v Liptovskom Mikuláši. Tieto dve inštitúcie zabezpečujú vzdelávanie a výcvik profesionálnych vojakov, civilného personálu OS SR a zamestnancov rezortu ministerstva obrany, Akadémie ozbrojených síl, absolventov policajných a civilných vysokých škôl, ako aj ďalšie vzdelávanie realizované podľa zmlúv a dohovorov.

Vzdelávanie dôstojníkov je nepretržitý, premyslený a pravidelne optimalizovaný proces, ktorý poskytuje ozbrojeným silám Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“) intelektuálny základ pre úspešné velenia a riadenie činnosti vojsk v prostredí, v ktorom sa aktuálne nachádzajú. Je zamerané na podporu kritického myslenia, rýchleho úsudku, plynulej komunikácie a čo najsprávnejšej analýzy. K rozvoju týchto zručností napomáhajú kariérne a odborné kurzy vedené CV ale vo veľkej miere taktiež zahraničné ekvivalentné kurzy na vojenskú hodnosť podľa prílohy č. 1 Služobného predpisu Hlavného služobného úradu 109 z 25. decembra 2022 o požiadavkách na vojenskú hodnosť a odborných požiadavkách na výkon funkcie o úrovni znalosti cudzieho jazyka na vojenskú hodnosť a na výkon funkcie,

o spôsobe ich získavania, o podmienkach uznávania požiadaviek na vojenskú hodnosť a odborných požiadaviek na výkon funkcie dosiahnutých pred účinnosťou zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Služobný predpis HSÚ 109/2022“).

Pokladáme za potrebné poukázať na aktuálny stav, zaužívané postupy a metódy vzdelávania dôstojníkov, ale aj na možnosti optimalizácie systému vzdelávania a elimináciu nedostatkov.

1 PRVÉ ODBORNÉ VZDELÁVANIE DÔSTOJNÍKOV

Prvé odborné vzdelávanie budúcich dôstojníkov začína v prípravnej štátnej službe profesionálneho vojaka v trvaní 7 týždňov, a je ním **základný vojenský výcvik**. Cieľom základnej vojenskej prípravy je vycvičiť a vychovať profesionálov pripravených na výkon základných funkcií. Naučiť ich základným vedomostiam a praktickým zručnostiam v ovládaní zbraní a prideleného materiálu, byť schopný žiť podľa pravidiel a princípov OS SR a definovať a riadiť sa základnými hodnotami OS SR. Počas prvých dní základnej vojenskej prípravy sa naučia budúci dôstojníci rešpektovať zákony, históriu a príslušnosť SR, základné demokratické a všeľudské hodnoty spoločnosti a najmä rešpektovať svojich nadriadených profesionálnych vojakov. Tým sa tvoria v kariére dôstojníkov predpoklady pre ďalší odborný a kariérny rast. (Základný vojenský výcvik OS SR, 2024)

2 VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELÁVANIE DÔSTOJNÍKOV

Po absolvovaní základného vojenského výcviku nastupujú budúci dôstojníci OS SR ako kadeti v prípravnej štátnej službe na vysokoškolské štúdium na Akadémii ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika (ďalej len „AOS“) v Liptovskom Mikuláši, kde ich pripravujú na nepretržitý profesionálny rast a nutnosť celoživotného vzdelávania počas celej kariéry dôstojníka. V duchu vlastenectva sa učia uznávať hodnoty, akými sú zmysel pre povinnosť, čestnosť, občianska a spoločenská zodpovednosť a mravnosť.

AOS buduje dôstojníkov, ktorí sa charakteristickí:

- osobnými kvalitami, akými sú zodpovednosť, disciplína, odhodlanie, sebavedomie, integrita, rýchly, logický a kritický úsudok, tvorivé uvažovanie, zmysel pre, kultivované
 - a spoločenské vystupovanie a vojenské správanie,
 - schopnosťou riešiť nečakané situácie a vznikajúce problémy,
 - vodcovskými, technickými a taktickými schopnosťami a vedomosťami,
 - dokonalými znalosťami organizácie, vybavenia a fungovania ozbrojených síl,
 - schopnosťou pracovať v efektívnych tímoch, rýchlo vytvoriť a riadiť tímy v prostredí neustálych organizačných premien,
 - schopnosťou operovať v komplexnom, neurčitom a rýchlo sa meniacom prostredí.
- (Výročná správa o činnosti za rok 2007, s.8)

Aplikácia vysokoškolských predmetov do vojenského prostredia by mala byť základným predpokladom dobrého vojenského vzdelania, na ktorom budú vedieť dôstojníci OS SR budovať po zvyšok celej svojej kariéry.

2.1 Vojenský program

Počas vysokoškolského štúdia absolvujú kadeti **vojenský program**, ktorý je základným pilierom vstupného vzdelávania dôstojníkov OS SR. Zahŕňa súbor vojenských vzdelávacích činností a výcvikových činností uskutočňovaných mimo akreditovaného študijného programu so stanoveným obsahom a súborom pravidiel. Jeho úspešné absolvovanie je pre profesionálneho vojaka podmienkou na úspešné absolvovanie štúdia na vojenskej vysokej škole.

Vojenský program kadetov predstavuje samostatný, systematický a účelne organizovaný proces prípravy nových dôstojníkov na vojenskú kariéru. Z hľadiska dôležitosti je veľmi významným faktorom pri utváraní vojenského ducha, získavaní potrebných vojenských vedomostí, návykov, zručností a spôsobilostí. Formuje vojenskú disciplínu, vodcovské, morálne a vôľové vlastnosti budúcich dôstojníkov. Cieľom vojenského programu je príprava budúcich dôstojníkov na výkon základných veliteľských a štábných funkcií. Úspešným absolvovaním vojenského programu splnia profesionálni vojaci požiadavky na vojenskú hodnosť poručík, nadporučík a kapitán čo je stanovené v Čl. 1 Služobného predpisu HSÚ 109/2022. (Služobný predpis HSÚ 109, 2022, str.2)

2.2 Dôstojnícky kurz pre absolventov vysokých škôl

Ak už má profesionálny vojak požadované vysokoškolské vzdelanie získané úspešným absolvovaním civilnej vysokej školy, prvé odborné vojenské vzdelanie získava počas prípravnej štátnej služby počas dôstojníckeho kurzu pre absolventov vysokých škôl (ďalej len „DKAVŠ“). Kurz je rozdelený na všeobecnú vojenskú prípravu a odbornú vojenskú prípravu. Všeobecná vojenská príprava je vykonávaná spoločne so všetkými účastníkmi kurzu. Po jej skončení je vykonávaná odborná vojenská príprava, ktorá je organizovaná diferencovane podľa vojenských odborností a ich špecializácií. Súčasťou odbornej vojenskej prípravy môžu byť aj odborné kurzy. Dôstojnícky kurz pre absolventov vysokých škôl je základné vstupné vzdelanie pre budúcich dôstojníkov OS SR, ktorí neabsolvovali vojenský program v rámci štúdia na vysokej vojenskej škole.

Program všeobecnej vojenskej prípravy DKAVŠ predstavuje samostatný, systematický a účelne organizovaný modulový celok zameraný na získanie základných vedomostí, zručností a vojenských návykov budúcich dôstojníkov, bez rozdielu na odbornosť, potrebných na velenie a riadenie malých taktických jednotiek (čata, rota). Vychádza z požiadaviek na velenie a riadenie nižších vojenských organizačných celkov podľa rozkazov nadriadeného veliteľa. Účastníci kurzu sú oboznámení so základmi bojových prvkov, prvkov bojovej podpory, prvkov bojového zabezpečenia a prvkov podpory velenia a riadenia. Taktiež sú orientovaní v oblasti

manažérskych spôsobilosti a kompetencií, profesijnej etike, vojenskej diplomacie a protokolu, v komunikačných zručnostiach, vojenskej psychológii, vojenskej pedagogike, vojenskej sociológii, v právnych otázkach a relevantných zákonoch a národnej a medzinárodnej bezpečnosti.

Program odbornej vojenskej prípravy DKAVŠ vychádza z požiadaviek na budúce zaradenie profesionálneho vojaka v predurčenej vojenskej odbornosti. Je zameraný na zvládnutie predurčenej funkcie v základných odborných špecializovaných činnostiach. (3)

Úspešným absolvovaním kurzu DKAVŠ získajú profesionálni vojaci vstupné vojenské vzdelanie pre získanie požiadavky na vojenskú hodnosť poručík, nadporučík a kapitán.

V prípade neabsolvovania vojenského programu počas štúdia na AOS alebo neabsolvovania DKAVŠ nemôže profesionálny vojak pokračovať v kariére profesionálneho vojaka v dôstojníckej hodnosti.

Špecifickým prípadom, ktorý možno považovať za ďalšie kariérne vzdelávania je absolvovanie DKAVŠ profesionálnym vojakom v dočasnej štátnej službe alebo stálej štátnej službe v rámci realizácie personálnych opatrení pri prestupe medzi hodnostnými zbormi. Táto skupina budúcich dôstojníkov prešla základnou vojenskou prípravou, majú vžitú vojenské správanie a vedia čo vyžaduje vojenský režim. Celkovo sympatizujeme s názorom doc. Ing. Stanislava Moronga PhD, ktorý prezentoval na medzinárodnej vedeckej konferencii „Nové trendy profesijnej prípravy v ozbrojených silách“, že projekt dopĺňovania ozbrojených síl absolventmi DKAVŠ v odbornosti L10 a taktiež vo veliteľských funkciách pokladá za ekonomicky nevýhodný a odborne neakceptovateľný. (Morong., Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, 2023, str. 193)

A ako najmarkantnejší problém vidíme v skupine budúcich dôstojníkov, ktorí prichádzajú z iných sektorov štátnej sféry. Jedná sa o príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského a záchranného zboru, Národného bezpečnostného úradu a colníkov, ktorí prechádzajú do OS SR a služobný úrad im priznáva podľa §50 Zákona 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov vojenskú hodnosť, ktorú predtým dosiahli alebo im bola priznaná podľa osobitného predpisu. Nakoľko daní príslušníci podľa Čl.7 ods. 2. Služobného predpisu HSÚ č. 109/2022 spĺňajú požiadavky na vojenskú hodnosť a súčasne spĺňajú odborné požiadavky na výkon funkcie podľa čl. 2 ods. 1 až 4, nemusia absolvovať DKAVŠ ani žiaden iný kurz.

Aj napriek tomu, že prestup takýchto dôstojníkov nie je zaznamenaný vo veľkom množstve, neraz nastávajú problémy s neznalosťou všeobecne uznávaných pravidiel, morálnych a mravných hodnôt vychádzajúcich z vojenských či historických tradícií a z postavenia ozbrojených síl Slovenskej republiky. Ich správanie, vystupovanie a velenie nezodpovedá správaniu dobre pripraveného dôstojníka OS SR.

„Funkčné zaradenie absolventa DKAVŠ na úroveň absolventa akadémie ozbrojených síl je silne demotivujúce pre tých, ktorí si vojenské povolanie zvolili už po absolvovaní strednej

školy a v intervale piatich rokov štúdia boli formovaní vojenským prostredím a spôsobom života.“ (Morong., Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, 2023, str. 194)

3 ĎALŠIE VZDELÁVANIE HODNOSTNÉHO ZBORU DÔSTOJNÍKOV OS SR

Nasledovné vzdelávanie dôstojníkov prichádza z pravidla pred povýšením alebo vymenovaním do vyššej vojenskej hodnosti. Profesionálny vojak - dôstojník, musí splniť prostredníctvom absolvovania kariérneho kurzu, požiadavku, ktorú stanovuje § 43 až 49 zákona č. 281/2015 Z. z. Ďalšie vzdelávanie spravidla zahŕňa obdobie dôstojníkov od povýšenia alebo vymenovania do hodnosti major až do konca jeho kariéry.

Získanie všeobecných vojenských znalostí a zručností v potrebnom rozsahu a oboznámenie sa s obsahom zodpovedajúcim konkrétnej vojenskej hodnosti s prihliadnutím na organizačné stupne, na ktorých môžu byť funkcie s touto vojenskou hodnosťou plánované je cieľom ďalšieho vzdelávania dôstojníkov.

Požiadavky na vojenskú hodnosť, ktoré sú stanovené Služobným predpisom HSÚ č. 109/2022, v súčasnosti získava profesionálny vojak v kariérnych kurzoch na vojenskú hodnosť pred povýšením alebo vymenovaním do vyššej vojenskej hodnosti. Služobný predpis stanovuje odborné požiadavky len pre hodnostný zbor poddôstojníkov a nižšie. Pre hodnostný zbor dôstojníkov vyžaduje len splnenie požiadavky na vojenskú hodnosť, ktoré musí profesionálny vojak splniť pred povýšením alebo vymenovaním do vyššej vojenskej hodnosti, ktoré spravidla splní úspešným absolvovaním kariérneho kurzu.

Kariérne kurzy dôstojníkov organizuje Centrum vzdelávania Akadémie ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši prostredníctvom nasledovných vzdelávacích aktivít.

Tabuľka 1 Prehľad kariérnych kurzov dôstojníkov OS SR organizovaných Centrom vzdelávania

	Základný veliteľsko-štábny kurz	ISOC	Vyšší veliteľsko-štábny kurz	Kurz národnej bezpečnosti
Splnenie požiadavky na vojenskú hodnosť	major	major	podplukovník, plukovník	generál
Trvanie	10 týždňov	9 týždňov	15 týždňov	26 týždňov
Počet realizovaných kurzov	1 x ročne	2 x ročne	1 x ročne	1 x ročne

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 2 Počet absolventov kariérnych kurzov v posledných šiestich rokoch

Kurz Rok	Základný veliteľsko- štábny kurz	ISOC	Vyšší veliteľsko- štábny kurz	Kurz národnej bezpečnosti
2018	52	36	43	0
2019	32	35	22	0
2020	32	20	27	0
2021	51	40	74	0
2022	47	27	52	0
2023	67	20	55	0

Zdroj: vlastné spracovanie (s využitím údajov z CV)

Môžeme dedukovať, že absencia odborných kurzov pre dôstojníkov OS SR je jednou zo závažných nedostatkov. Tak ako poddôstojnícka akadémia v Martine pripravuje poddôstojníkov na jednotlivých stupňoch velenia a riadenia, vzdeláva ich v používaní výcvikovej dokumentácie a zabezpečuje dosahovanie vysokej úrovne výcviku pod vedením skúsených a odborne pripravených poddôstojníkov, tak aj hodnostný zbor dôstojníkov potrebuje inštitúciu, ktorá zabezpečí požadovaný profil dôstojníka. Dôstojníka, ktorý je odborne pripravený na plnenie úloh v rámci OS SR vo funkcii, ktorú zastáva.

Poddôstojnícka akadémia zabezpečuje prípravu a vzdelanie poddôstojníkov prostredníctvom **kariérnych kurzoch** (Poddôstojnícky kurz OR-5 až OR-9) **a funkčných a odborných kurzov** podľa jednotlivých funkcií (odborný výcvik G10, G20, G30, G40, L10, H10, I10, Ďalší odborný výcvik U10/Čšp 103, Štábny poddôstojnícky kurz, Kurz pre inštruktorov, Kurz pre výkonných poddôstojníkov, Kurz pre technikov rôť, Battle Staff NCO Course v spolupráci s Národnou Gardou, Indiana, USA). (Poddôstojnícka akadémia, 2024)

Takýto model vzdelávania by zabezpečil aj u hodnostného zboru dôstojníkov lepšie zvládnutie profesijnej prípravy a získanie odbornosti potrebnej na jednotlivé funkcie.

Je evidentné potrebné, aby inštitúcia zabezpečujúca vzdelávanie a rozvoj dôstojníkov mala dostatočné finančné a personálne prostriedky. Jej personál a taktiež materiálne vybavenie je kľúčové pri procesoch vzdelávania a zvyšovania odbornej pripravenosti dôstojníkov. Nedostatočná kapacita oboch komodít je dlhodobým dôvodom mnohých problémov v oblasti vzdelávania dôstojníkov OS SR. Nepretržité vzdelávanie lektorov, ich

motivácia, stabilizácia ale aj dôkladný výber vhodných vyučujúcich považujeme za kľúčovú úlohu v oblasti ďalšieho vzdelávania dôstojníkov, od čoho závisí aj celková úroveň kariérnych a odborných kurzov a následne profil absolventa daného kurzu.

Jedným z cieľov rezortu obrany, ktoré sú stanovené v strategickom dokumente pojednávajúcom o obrane Slovenskej republiky, v Obrannej stratégii, je zabezpečenie čo najlepších kompetencií na vzdelávanie dôstojníkov. Výstavba a rozvoj OS sa má zamerať na doplňovanie a udržiavanie vojenského personálu v požadovanom počte a kvalite, zvyšovanie jeho vzdelania, odbornej a fyzickej pripravenosti, psychickej odolnosti, jeho vlastenecké cítenie a rozvoj líderských kvalít veliaceho personálu. (Obranná stratégia, 2021, s.18)

ZÁVER

Kariérne a odborné vzdelávanie, rozširovanie znalostí a získavanie praktických skúseností je v kariére každého jedného dôstojníka nevyhnutné. Tak ako sa niesol záver 21. medzinárodnej vedeckej konferencie organizovanej Katedrou spoločenských vied a jazykov – AOS gen. M. R. Štefánika mottom: „Profesijné vzdelávanie a vodcovské atribúty sú prepojené nádoby, ktoré je potrebné neustále inovovať a aj aktualizovať v dnešnom svete modernej medzinárodnej edukácie“ môžem aj my dedukovať neustálu potrebu zhodnocovania a inovácie systému vzdelávania.

Bezpečnostné prostredie a hrozby, ktoré v ňom vznikajú sú nestále, rýchlo meniace a vyžadujúce kvalitné riadenie obrany štátu, rozsiahle spôsobilosti veliteľov, rýchle jednanie orgánov velenia a riadenia, a vysokú úroveň pripravenosti OS SR. K zabezpečeniu takýchto cieľov je potrebné neustále vyvíjať a modernizovať systém kariérneho vzdelávania dôstojníkov aby dokázal držať tempo vývoja a zároveň aby neustále zvyšoval profesionalitu účastníkov vzdelávania, čím sa zvýši kvalita a status dôstojníka ako predstaviteľa dôstojníckej vojenskej profesie.

Vzdelávací systém dôstojníkov by mal ideálne zahŕňať kariérne aj odborné vzdelávanie, ktoré na jednej strane buduje intelektuálny základ pre úspešné velenia a riadenie činnosti vojsk a na strane druhej rozvíja kritické myslenie a podporuje strategické rozhodovanie na základe získaných skúseností a analytických schopností.

Pozitívnemu smerovaniu kariérneho vzdelávania dôstojníkov môže prispieť naplnenie ambície Slovenskej republiky začať plniť prísľub voči NATO, podľa ktorého majú výdavky na obranu dosiahnuť úroveň dve percentá hrubého domáceho produktu. (Závery zo samitu NATO v Bruseli, 2018)

Optimalizovaný systém vzdelávania, ktorý pozostáva nie len z kariérnych ale aj odborných znalostí a vedomostí, zabezpečí zvládanie celého spektra bezpečnostných výziev a správne strategické rozhodovanie dôstojníkov, ktoré ovplyvňuje nie len OS SR ale v neposlednej rade celkové postavenie štátu, jeho suverenitu a nezávislosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Obranná stratégia Slovenskej republiky, Ministerstvo obrany SR, 2021, 32 s., ISBN 978-80-89261-86-4,

Poddôstojnícka akadémia (mil.sk) [online] [cit. 2024-5-18]. Dostupné na internete: < <https://zavamd.mil.sk/65846/>>

Program DKAVŠ, č: AOS-150/14-2/53/2021-OddNK

Služobný predpis HSÚ 109/2022 o požiadavkách na vojenskú hodnosť a odborných požiadavkách na výkon funkcie, o úrovni znalosti cudzieho jazyka na vojenskú hodnosť a na výkon funkcie, o spôsobe ich získavania, o podmienkach uznávania požiadaviek na vojenskú hodnosť a odborných požiadaviek na výkon funkcie v znení neskorších predpisov

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie NOVÉ TRENDY PROFESIJNEJ PRÍPRAVY V OZBROJENÝCH SILÁCH, 2023, LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, ISBN 978-80-8040-648-6

Výročná správa o činnosti za rok 2007, 174 s, kolektív zamestnancov Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2008 ISBN 978-80-8040-339-3, 2007, s.8

Základný vojenský výcvik OS SR [online] [cit. 2023-1-27]. Dostupné na internete: < <http://www.regrutacia.sk/568-sk/zakladny-vojensky-vycvik/> >

Závery zo samitu NATO v Bruseli (2018), <https://www.mosr.sk/42294-sk/ministri-obrany-krajin-v4-vydali-spolocnu-deklaraciju-k-samitu-clenskych-krajin-nato-v-bruseli/>

kpt. Ing. Monika SAGANOVÁ

Doktorand katedry bezpečnosti a obrany

Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika

Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš 1, Slovenská republika

kuciakova.monika7@gmail.com